

ÚV KSČ, 132/85, 10A
8732/24

ARCHIV ČV-1000

K informaci

PŘÍSNĚ TAJNÉ

(9.-22.4.1985)

Informace o šestém kole sovětsko-čínských konzultací

15.5.1985

Podle dosavadní praxe předala sovětská strana informaci o šestém kole sovětsko-čínských politických konzultací, které se uskutečnilo ve dnech 9. - 22. dubna 1985 v Moskvě.

Konzultacím předcházely důležité události v sovětsko-čínských vztazích. Na mimořádném březnovém zasedání ÚV KSSS v t.r. generální tajemník ÚV KSSS M. S. Gorbačov potvrdil důslednou a principiální linii Sovětského svazu a prohlásil, že "SSSR by chtěl, aby se výrazně zlepšily vztahy s Čínskou lidovou republikou a má za to, že bude-li si to přát i druhá strana, bude to zcela možné". Při přijetí náměstka předsedy státní rady ČLR Li Pchenga v březnu 1985 u M. S. Gorbačova bylo zdůrazněno, že normalizace sovětsko-čínských vztahů předpokládá vzájemné propojení politických a praktických otázek, zásadu vzájemnosti a nezbytnost vycházet si vstříc.

Na dubnovém plénu ÚV KSSS bylo zdůrazněno, že stanovisko SSSR k této otázce zůstává nezměněno.

Čínské vedení si pospíšilo, aby rozptýlilo znepokojení, které vzniklo u jeho západních partnerů. Jak bylo vysvětleno v Pekingu, poselství, které bylo předáno M. S. Gorbačovovi jménem Chu Jao-panga v souvislosti s jeho zvolením generálním tajemníkem ÚV KSSS, "neznamená, že mezi stranami se navazují mezistranické vztahy" a uznání Sovětského svazu za socialistickou zemi "neznamená změnu postoje Číny k SSSR". Ještě před začátkem šestého kola Teng Siao-pching 28. března a Chu Jao-pang 9. dubna t.r. zopakovali požadavek, aby SSSR "změnil své základní stanovisko ve smyslu odstranění tří překážek". Podobná prohlášení učinili další čínští předáci i po skončení šestého kola sovětsko-čínských konzultací.

V průběhu šestého kola konzultací sovětský představitel znovu upozornil čínskou stranu na významné politické iniciativy Sovětského svazu, jejichž společné posouzení a přijetí by pro sovětsko-čínské mezistátní vztahy vytvořilo pevný smluvně právní základ, vedlo k nastolení vzájemné důvěry a tím napomáhalo dalšímu rozvoji spolupráce mezi dvěma zeměmi v různých oblastech. Sovětská strana prohlásila, že v současných podmínkách návrhy a projekty příslušných dokumentů, například o základech vzájemných vztahů dvou zemí, které předložila, nejen neztratily na významu, ale naopak se ještě zvýšila jejich aktuálnost.

Sovětská strana soustředila rovněž pozornost na vypracování opatření důvěry v oblasti sovětsko-čínské hranice, potvrdila návrhy, které dříve předložila v projektu memoranda o opatřeních důvěry. Znovu byla nastolena otázka vytvoření pracovní skupiny složené z vojenských a diplomatických expertů k projednání otázek předložených oběma stranami o normalizaci situace podél sovětsko-čínské hranice. Na rozdíl od čínského představitele, který projevil znepokojení jen ohledně bezpečnosti samotné Číny a fakticky odmítl podobné právo Sovětského svazu, sovětská strana konstatovala, že její návrhy směřují k zajištění vzájemné bezpečnosti, k nastolení vzájemné důvěry. Současně vyslovila politování, že v průběhu šesti kol konzultací se čínská strana vyhýbala věcnému posuzování realistických iniciativ SSSR a dosud nezaujala pozitivní stanovisko ani k jednomu sovětskému návrhu. Poukázala, že takový postoj je v rozporu s prohlášeními čínské strany - i na vysoké úrovni - o snaze zlepšit vztahy se Sovětským svazem.

Ve svých vystoupeních sovětský představitel neustále zdůrazňoval myšlenku, že je nezbytné posuzovat všechny druhy kontaktů mezi oběma zeměmi v souvislosti s rozvojem politických vztahů.

Sovětská strana aktivně vysvětlovala společná stanoviska k mezinárodním otázkám a především k problému upevnění míru a mezinárodní

bezpečnosti. Bylo vyjádřeno přesvědčení, že Sovětský svaz a Čína by mohly učinit mnoho, aby odvrátily rostoucí hrozbu jaderné katastrofy. Upozornila na nebezpečnou aktivizaci USA a jejich spojenců v azijské tichooceánské oblasti. Poukázala na neudržitelnost čínské koncepce "dvou supervelmocí".

Při zmínce o dvoustranných vztazích představitel SSSR konstatoval některé pozitivní tendence k aktivizaci sovětsko-čínských kontaktů a styků a zvyšování jejich úrovně. Byly podepsány dohody o obchodní výměně na rok 1985. Pokračují práce na dohodě o obchodě a hospodářské spolupráci v letech 1986 - 1990.

Stejně jako v průběhu předešlých kol, sovětská strana předložila řadu konkrétních návrhů, mj. na uskutečnění konzultací o konzulárních otázkách v květnu - červnu t. r., potvrdila návrh na obnovení jednání o urovnání pohraničních otázek v létě 1985 v Moskvě.

Z hlediska posunu v politických vztazích mezi SSSR a Čínou šesté kolo nepřineslo žádné hmatatelné výsledky. Čínská strana přicestovala do Moskvy se stejnými, pro Sovětský svaz nepřijatelnými předběžnými podmínkami, které jsou známy jako "tři překážky".

Čínská strana nejenže potvrdila své požadavky k Sovětskému svazu, aby "odstranil tři překážky", t. j. vzdal se podpory Mongolska, Afghánistánu, Vietnamu a Kambodže jako hlavní podmínku pro zlepšování politických a dalších vztahů mezi dvěma státy, ale dokonce se pokoušela obviňovat SSSR z narušování principu mírového soužití, překrouceně vykládat jeho internacionální pomoc lidu MoLR, Afghánistánu a Indočíny. Zvláštní důraz kladl čínský představitel na situaci kolem Kambodže. Prohlásil, že "napjatá situace v této oblasti může v kteroukoliv dobu vyvolat zhoršení sovětsko-čínských vztahů" a důsledky takové situace by prý mohly být velmi "znepokojivé".

Ve snaze dodat svým požadavkům zdání konstruktivnosti čínská strana navrhla současně projednat dvě různé otázky - návrhy dokumentů předložené sovětskou stranou a čínské požadavky "o odstranění překážek". Peking tím činí pokus zatáhnout SSSR do neplodné diskuze o otázkách nemajících vztah ke dvoustranným sovětsko-čínským vztahům.

Ve vystoupeních sovětské strany byla přímo nastolena otázka nezbytnosti zastavení účasti Číny v nevyhlášené válce proti Afghánistánu, podpory polpotovců a vojenského nátlaku na Vietnam a Kambodžu, vměšování do vztahů SSSR s MoLR. Čínská strana byla vyzvána, aby v zájmu podstatného zlepšení sovětsko-čínských vztahů stáhla své předběžné podmínky a zřekla se územních požadavků vůči SSSR a též podpory územních požadavků Japonska vůči SSSR aj.

A. A. Gromyko, který přijímal čínského představitele, prohlásil, že už samotná podpora nezákonných územních požadavků Japonska vůči Sovětskému svazu ze strany Číny, stejně jako i revanšistických tendencí NSR vrhají stín na sovětsko-čínské vztahy.

Sovětská strana poukázala na nereálnost čínského návrhu na současné projednávání návrhů sovětských dokumentů a otázky "překážek". Za prvé; čínský představitel prohlásil, že přijetí sovětských dokumentů bude možné pouze za podmínky, že sovětská strana učiní "krok kupředu" v otázce odstranění uvedených "překážek". Za druhé; čínská strana, vědoma si zásadní nepřijatelnosti předběžných podmínek pro Sovětský svaz, znovu na nich trvala a tím blokovala normalizaci sovětsko-čínských vztahů. Bylo zdůrazněno, že skutečná podstata čínského návrhu je zřejmá: zhoršit vztahy SSSR s jeho spojenci a přáteli.

Sovětský představitel vyvrátil výmysly čínské strany o tom, že Sovětský svaz se jakoby dopouštěl porušování zásad mírového soužití ve vztazích s Čínou.

Čínské straně bylo řečeno, že v důsledku jejího postoje se vytváří následující situace: na konzultacích o otázce sovětsko-čínských vztahů se SSSR neustále předkládá, aby byly posuzovány nikoliv dvoustranné vztahy, ale otázky sovětsko-mongolských, sovětsko-afghánských, sovětsko-vietnamských a vietnamsko-kambodžských vztahů a rovněž vztahy mezi Čínou a Vietnamem, tj. otázky spadající do kompetence ne dvou, ale šesti suverenních nezávislých států - SSSR, Mongolska, Afghánistánu, Vietnamu, Kambodže a Číny. Přitom se neustále opakují požadavky: "Sovětský svaz musí, musí, musí ..." A co by v takovém případě měla dělat Čína? Čínský představitel na tento dotaz neodpověděl.

Aktuální mezinárodní problémy čínský představitel obvykle posuzuje z hlediska "boje dvou supervelmocí". Čínská strana se na konzultacích vyhýbala konstatování shody nebo blízkosti stanovisek Číny a Sovětského svazu k aktuálním otázkám současnosti. Znepokojení vyvolává rozšíření vojensko-politické spolupráce Číny s imperialistickými zeměmi, především s USA, souběžnost akcí Pekingu a Washingtonu v řadě oblastí světa.

Čínská strana přicestovala do Moskvy bez jakýchkoliv konkrétních návrhů ohledně dalšího rozvoje vztahů mezi dvěma zeměmi. Pouze se v obecné poloze vyslovovala za zvyšování úrovně politických vztahů, v podstatě nenamítala proti sovětským návrhům na rozvoj konzulárních styků. Čínský představitel zároveň bez jakékoliv argumentace odmítal sovětský návrh na obnovení jednání o urovnání pohraničních otázek, prohlásil, že jejich uskutečnění bude účelné v "příhodnou dobu v budoucnosti". Nedal odpověď na sovětské návrhy týkající se vypracování opatření důvěry v oblasti sovětsko-čínské hranice.

Šesté kolo celkově ukázalo, že čínský postoj k normalizaci sovětsko-čínských vztahů fakticky nedoznal žádných změn. Nezměnil se přístup Číny i k řešení nejzávažnějších mezinárodních problémů. I nadále zůstává v platnosti principiální hodnocení čínského postoje, o kterém sovětská strana informovala již dříve.

K obratu ve vztazích dvou zemí nedošlo.

Zatím jde pouze o některé posuny v praktických otázkách.

SSSR bude i nadále dělat vše, co od něho závisí, pro podstatné zlepšení sovětsko-čínských vztahů, bude se řídit zásadami přístupu k rozvoji styků s Čínou, jak byly dohodnuty s dalšími zeměmi socialistického společenství.

Příští kolo sovětsko-čínských konzultací se uskuteční v říjnu t.r. v Pekingu.